

ПЛІСНЕСЬКЕ ГОРОДИЩЕ У СВІТЛІ НОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Михайло Филипчук, Андрій Филипчук

*КЗ ЛОР “Адміністрація історико-культурного заповідника
“Давній Пліснеськ”*

вул. В. Винниченка, 14, м. Львів, 79008, e-mail: archandrij@ukr.net

У статті на основі нових досліджень висвітлюється історичний розвиток Пліснеського городища у слов'янський та давньоруський періоди. Слов'янське городище IX–X ст. зародилося на основі культового язичницького осередку (сер. – кін. VII – кін. X ст.) і характеризувалося полісною моделлю (структурою міста-держави). В кін. X ст., під час військового походу Володимира Святославовича на Прикарпатські землі, слов'янське городище було спалене, а на його місці протягом століття (XI ст.) існувало неукріплене селище. Згодом, тут було збудоване городище бургівського (замкового) типу XII–XIII ст. – літописний Пліснеськ.

Ключові слова: Пліснеськ, городище, слов'янський період, давньоруський період.

Пліснеське городище* – складова частина комплексу археологічних пам'яток, що знаходиться на території та в околицях сучасного с. Підгірці Бродівського р-ну Львівської обл. [24; 41] (рис. 1). Давньоруський Пліснеськ двічі згадувався в літописах під 1188 і 1233 рр. [7, с. 347, 390] та в шедеврї давньоукраїнської літератури “Слові о полку Ігоревім...” (1187 р.) [11, с. 31].

Старожитності Пліснеська віддавна привертали увагу представників місцевого духовенства та наукової спільноти. Перші відомі дослідження складової комплексу – курганного варязького могильника XI – поч. XII ст. були проведені ще 1810 р. настоятелем Підгорецького монастиря В. Компаневичем та тутешнім чиновником Ф. фон Гауером [44]. З того часу і до наших днів польові студії на Пліснеську здійснювало чимало відомих учених: Т. Земенцький [45–47], К. Гадачек [42, 43], Я. Пастернак [8], І. Старчук [14–16], В. Гончаров [4], М. Кучера [5, 6], Р. Багрій [1, 2] та ін. Останні чверть століття на пам'ятці працювала археологічна експедиція під керівництвом М. Филипчука [34], а сьогодні – А. Филипчука.

Нагромаджений протягом минулого століття археологічний джерельний матеріал, а також нечисленні писемні відомості, дозволили дослідникам Пліснеська висловлювати своє бачення ключових проблем археології та історії городища протягом різних хронологічних періодів. Як правило, науковці

* Пропонована читачеві стаття була підготовлена М. Филипчуком (1955–2016) та А. Филипчуком ще у 2016 р.; доопрацювання праці та підготовка до друку здійснена А. Филипчуком.

др. пол. XX ст. зображували розвиток Плісеська через призму типової моделі зародження й становлення давньоруських городищ.

За останні 25 р. джерельна база з археології суттєво поповнилася, як з кількісної, так і з якісної сторін. Мова, зокрема, йде про те, що під час формування останньої застосовувалися удосконалені методи зняття та фіксації культурних нашарувань (у т.ч. мікростратиграфічні спостереження, “вихід” на рівень денної поверхні тих чи інших об’єктів і груп об’єктів та ін., напрацювання, базовані на теорії формування культурного шару). Слід також наголосити, що нам вдалося значною мірою дослідити складну систему захисту Плісеська [17; 29; 36–38] (перші студії у цьому напрямку здійснювалися лише у др. пол. 40-х рр. XX ст. І. Старчуком; наступні дослідники городища не проводили розкопки оборонних ліній). Зокрема, станом на завершення археологічного сезону 2016 р. ми вже оперували відомостями про хронологію та конструкцію численних відтинків зовнішньої лінії захисту та усіх основних внутрішніх оборонних рубежів. Отримані матеріали дозволили по новому поглянути на низку дискусійних моментів історичного розвитку Плісеська протягом різних хронологічних відтинків його існування, головні з яких коротко подаємо нижче.

I. Питання періодизації та хронології

Хронологічно старожитності Плісеська вкладаються у рамки періодизації та хронології середньовічних археологічних культур українського Прикарпаття [28]. Слов’янський період Плісеська датується VII–X ст. та відповідає фінальному етапу розвитку празько-корчацької культури й райковецьким старожитностям регіону. Давньоруський період датується кін. X ст./ поч. XI ст. – сер. XIII ст. [32]. Верхня хронологічна межа слов’янського та нижня межа давньоруського періодів визначається походом Володимира Святославовича на хорватів у 992 (993) р. [7, с. 68], який завершився політичним катаклізмом для теренів Прикарпаття, а саме – ліквідацією місцевого державного утворення хорватів – Великої Хорватії. Верхня хронологічна межа давньоруських комплексів сер. XIII ст. (1241 р.) – час погрому Плісеська монголами.

II. Зародження та структура слов’янського городища

Найбільш ранньою пам’яткою серед слов’янських старожитностей Плісеська було культове місце давніх слов’ян, яке локалізувалося в ур. “Оленин Парк”. Перші сакральні комплекси культового центру (“жертovní ями”) були закладені ще у сер. – др. пол. VII ст. Пізніше, на площадці давньослов’янського язичницького осередку з’явилося чимало сакральних об’єктів, у т.ч. “жертovníй пояс” поч. VIII – поч. X ст. (представлений сукупністю інгумаційних та кремаційних ритуальних людських захоронень), контини (VIII/IX – пер. пол. X ст.), язичницький храм (IX–X ст.) тощо; окрім

того, південний схил культового центру у X ст. опоясувала ритуальна лінія захисту [33; 12; 18; 20].

У IX ст. будуються перші укріплення Плісеська (з цього часу ми, власне, можемо говорити про Плісеськ як городище). Мова йде за внутрішні оборонні рубежі, які “перерізали” уздовж верхнє плато циркоподібної улоговини. Точний час їхнього спорудження не відомий. Однак, сліди конструкцій др. пол. IX ст. виявлено під час вивчення внутрішніх ліній захисту №№ 4 та 5; а матеріали сер. IX ст. відкриті під час розкопок оборонної лінії № 7 [17].

У період пер. пол. – сер. X ст. перебудовуються примітивні дерев’яно-земляні укріплення внутрішніх ліній захисту та споруджуються нові, як правило, більш масштабні оборонні конструкції. В цей час також будуються відносно примітивні зовнішні лінії захисту, які обмежували периметр циркоподібної улоговини, де знаходилося саме слов’янське городище. Згадані укріплення були конструктивно схожі на ті, що функціонували протягом першого періоду існування внутрішніх ліній захисту [38].

Варто пригадати, що спроби П. Раппопорта віднести зовнішні та низку внутрішніх укріплень виключно до ранньозалізного віку [9, с. 96] не увінчалися успіхом. Дослідник не лише не розкопував оборонні лінії, але й, зрештою, не мав достатньо матеріалів для подібного хронологічного визначення. Матеріали, отримані нами під час розкопок зовнішніх та внутрішніх оборонних ліній, спростували подібні судження вченого [23]. Разом з цим відзначимо, що Плісесько й нині інколи продовжують відносити ранньозалізного віку [3, с. 158].

Станом на кін. X ст. слов’янський Плісеськ досягнув апогею у своєму розвитку. Площа городища досягала кількох сотень гектарів, що ставило його в один ряд з такими городищами Прикарпатського регіону як Галич та Стільсько.

Укріплене поселення слов’янського часу характеризувалося полісною моделлю з усіма її складовими та неукріпленими синхронними селищами вздовж р. Західний Бужок [21, 22, 32; 35, с. 212]. Під поняттям “поліс” (місто-держава), на нашу думку, слід розуміти особливий вид цивільної громади – соціальний організм, що складає органічну єдність (ціле) укріплених та відкритих поселень і характеризується специфічною матеріальною базою – земельною власністю в її суперечливій, двоєдиній формі; цивільним інститутом з властивими йому формами самоуправління громадського колективу (народні збори, народне ополчення, виборні органи влади) та певним чином обмеженою, великою за розмірами територією і населенням.

У витоках полісної моделі слов’янського городища ще в VII–VIII ст., очевидно, знаходився культовий язичницький центр [20; 35, с. 212]. На території верхнього плато Плісеська, протягом IX–X ст., функціонували також два кремаційні ґрунтові могильники [13; 26] (на одному з яких навіть вдалося зафіксувати давньослов’янський крематорій), заглиблені житла з печами-кам’янками, наземні й заглиблені господарські споруди. У 2016 р. тут також вдалося локалізувати скупчення печей для випалу кераміки кін. IX – поч. X ст., результати з досліджень яких публікуються у цьому збірнику. Навколо слов’янського городища, у його близькій та далекій ресурсних зонах,

знаходилися численні неукріплені селища, які склали своєю “хору” для укріпленого осередку.

Жодного “осідку феодала”, “палаців” ймовірної військової верхівки, певних осередків публічної влади давніх слов’ян на території Плісеська IX–X ст. не виявлено. Натомість, видається, що саме культове місце давніх слов’ян у цей час займало ключові позиції в слов’янському полісі. На це, принаймні, вказують польові студії останніх років на пам’ятці.

III. Утворення та структура літописного міста

В часи русько-хорватської війни 992 (993) р. Плісеськ, мабуть, відіграв важливу роль, з огляду хоча б на той факт, що опісля підкорення Києвом Червенських градів (981 р.) шлях до Галичини пролягав, передусім, через цей укріплений пункт. Руйнування слов’янського Плісеська військами Володимира Святославовича відкинуло розвиток міста майже на століття. Нині відомою є лише невелика кількість об’єктів XI ст. на пам’ятці, у порівнянні з численною житлово-господарською забудовою X ст. чи XII–XIII ст. Зрештою, усі відкриті комплекси XI ст. мали відношення до неукріпленого селища, яке постало на місці спаленого слов’янського городища. Жодна з досліджених внутрішніх ліній захисту, не кажучи вже про зовнішні рубежі, не існувала протягом XI ст. [38].

Отже, формуванню укріпленого давньоруського міста, як це зазначено вище, передувало відкрите селище XI ст., а також могильник XI – поч. (пер. тр.) XII ст., що знаходився в ур. “Поруби”. Захоронення на цьому некрополі репрезентували курганний обряд поховання (кремацію та інгумацію). Рідше зустрічалися кенотафи. На сьогодні на могильнику налічується близько 140 насипів, з яких близько 70 мають зовнішні ознаки руйнувань, завданих скарбошукачами. Курганний могильник належав представникам варязької дружини, а пізніше – її слов’янізованим нащадкам [39].

Близько кін. XI – на поч. XII ст. споруджуються перші давньоруські фортифікації. Мова йде за укріплення, які обмежували ур. “Оленин Парк” та “Замчисько”. Давньоруські оборонні рубежі будувалися поверх слов’янських конструкцій ліній захисту №№ 7 та 6 (вали №№ 1 та 2), а також по периметру площадки ур. “Замчисько”. Загалом, вони обмежували територію площею у кілька гектарів [40].

З поч. – др. тр. XII ст. – по сер. XIII ст. тривав другий етап у розвитку давньоруського Плісеська, який пов’язаний зі становленням та розвитком давньоруського міста [32]. Новосформоване городище, очевидно, складалося з дитинця, посаду та передмістя (окільної частини). Однак, трактувати ті чи інші складові пам’ятки прямолінійно, через призму бургівської моделі, доволі важко.

Раніше уже висловлювали припущення про те, що в невеликому урочищі “Оленин Парк” міг знаходитися “замок” феодала. Такі міркування, слід визнати, мають під собою певне підґрунтя. По-перше, це була доволі незначна

за площею, а проте, чи не найкраще укріплена частина давньоруського городища. По-друге, дослідженнями 1993, 2007–15 рр. тут вдалося зафіксувати житлово-господарську забудову XII–XIII ст. Цілком ймовірно, що саме в цій частині городища колись проживали бояри Арбузовичі, від яких свого часу Пліснеськ забирав Данило Романович (1233 р.) [40]. Ур. “Оленин Парк” протягом давньоруського часу, мабуть, було складовою дитинця, який мав складну (двочленну ?) структуру та розташовувався, здебільшого, в межах ур. “Замчисько”. Тут зафіксовано безліч житлових і господарських споруд давньоруського періоду. До речі, з ост. чв. – кін. XI ст. на Пліснеську розпочиналася трансформація заглиблених житлово-господарських споруд в наземні, а разом й відбувалася еволюція опалювальних пристроїв: від печей-кам’янок до купольних глинобитних печей [32].

У разі визнання складної структури Пліснеського дитинця, певних зусиль потребує й локалізація посаду. Вважаємо, що торгово-ремісничка частина розташовувалася в основному за межами території ур. “Замчисько”. Слід наголосити, що саме поблизу укріпленої площі літописного міста знаходилися окремі ремісничі осередки, як ось на західному відтинку високого плато між внутрішніми лініями захисту №№ 3 та 4, де у 2009 р. було віднайдено велику кількість залізних шлаків, криці та декілька споруд господарського призначення XI – поч. XII ст. [37] У цьому місці міг локалізуватися ремісничий осередок (?). Іншими словами, посад давньоруського міста знаходився десь у межах високого плато, в ур. “Середгороддя”.

Важливою складовою планувальної структури дитинця і посаду з др. пол. XII ст. були інгумаційні ґрунтові могильники. Так, недавно ґрунтові тілопокладення були відкриті у кількох місцях: два – на т. зв. “Середгородді”, по одному – на “Замчиську” та в ур. “Церквиська”. Наявність чотирьох могильників вказує на те, що поряд з ними мають бути залишки давньоруських церков. Яскравим підтвердженням сказаного є могильник на “Замчиську”. За попередніми підрахунками, протягом XX – на поч. XXI ст. тут відкрито понад 170 ґрунтових інгумаційних поховань та зафіксовано залишки фундаментів великої кам’яної споруди (церкви?) [39].

Між іншим, давньоруські поховання останнім часом були зафіксовані й за межами укріплень давньоруського міста (поблизу ліній захисту № 1 та 5) [10; 19]. Почасті, за укріпленнями городища, на посаді, фіксується й житлово-господарська забудова XII–XIII ст., і значно рідше – XI ст. Давньоруське місто було оточене великою кількістю синхронних відкритих поселень у своїй близькій та далекій околицях. Найближчі поселення сільського типу у межах циркуподібної улоговини, мабуть, склали окольний город давньоруського Пліснеська.

Вартує уваги й той факт, що вперше про Пліснеськ на сторінках літописів згадано лише у 1188 р. (ост. чв. XII ст. !). До цього часу городище не впадало у поле зору давньоруських хроністів. Такий стан справ почасти перегукується з археологічними матеріалами: інтенсифікація житлово-господарської забудови, поява церков та масове закладання християнських некрополів фіксується саме з пер. пол. – сер. XII ст.

З др. пол. XII ст. планувальна структура давньоруського міста дещо видозмінилася. Тут з'являється церква, від якої свою історію веде нинішній монастир. Ще в позаминулому столітті в церковній літературі його називали Підгорецьким (“здавна іменованим Пліснеським”). Між іншим, з давнім Пліснеськом пов’язана легенда про княжну Олену, яка тут заснувала монастир. Під час побудови теперішнього монастиря (1706 р.) у західну його стіну вмурували мармурову плиту із написом “GELSISSIMA PRICIPISSA HELENA M • DUCIS WSEWOLDI FILIA • ANNO 1180 • НОС MONASTERIUM PRIMO FUNDAVIT: ...” (“Вдячна княжна Олена, дочка князя Всеволода, у 1180 році цей монастир вперше заснувала...”). Дослідники припускають, що основою для запису, який виконано на початку XVIII ст., ймовірно слугував давніший текст, що міг зберігатися в попередній церкві.

Базуючись на топонімічних даних раніше можна було припустити, що згадана церква кін. XII ст. могла знаходитися в ур. “Оленин Парк”. Підтвердили такі здогади й археологічні досліді. У 2007 р. в ур. “Оленин Парк” ми натрапили на ймовірні залишки культової споруди – дерев’яної церкви XII–XIII ст. [31], яка у давньоруський період, звісно ж, входила до структури тогочасного укріпленого поселення. А, проте, нині важко говорити, що віднайдена церква була монастирською; швидше за все – парафіяльною, однак вельми значимою для історії Підгорецького монастиря.

Отже, результати досліджень останніх літ дозволили нам розчленувати Пліснеське городище у хронологічному та структурному аспектах на укріплені поселення слов’янського (IX–X ст.) та давньоруського періодів (XII–XIII ст.). Слов’янське городище зародилося на основі культового язичницького осередку (сер. – кін. VII – кін. X ст.) і характеризувалося полісною моделлю (структурою міста-держави). В кін. X ст., під час військового походу Володимира Святославовича на Прикарпатські землі, слов’янське городище було спалене, а на його місці протягом століття (XI ст.) існувало неукріплене селище. Згодом тут було збудоване городище бургівського (замкового) типу XII–XIII ст. Городище припинило своє функціонування у сер. XIII ст. і як укріплене поселення більше не відновлювалося. Основною цьому причиною слід назвати масштабний руйнівний характер монгольської навали.

ЛІТЕРАТУРА

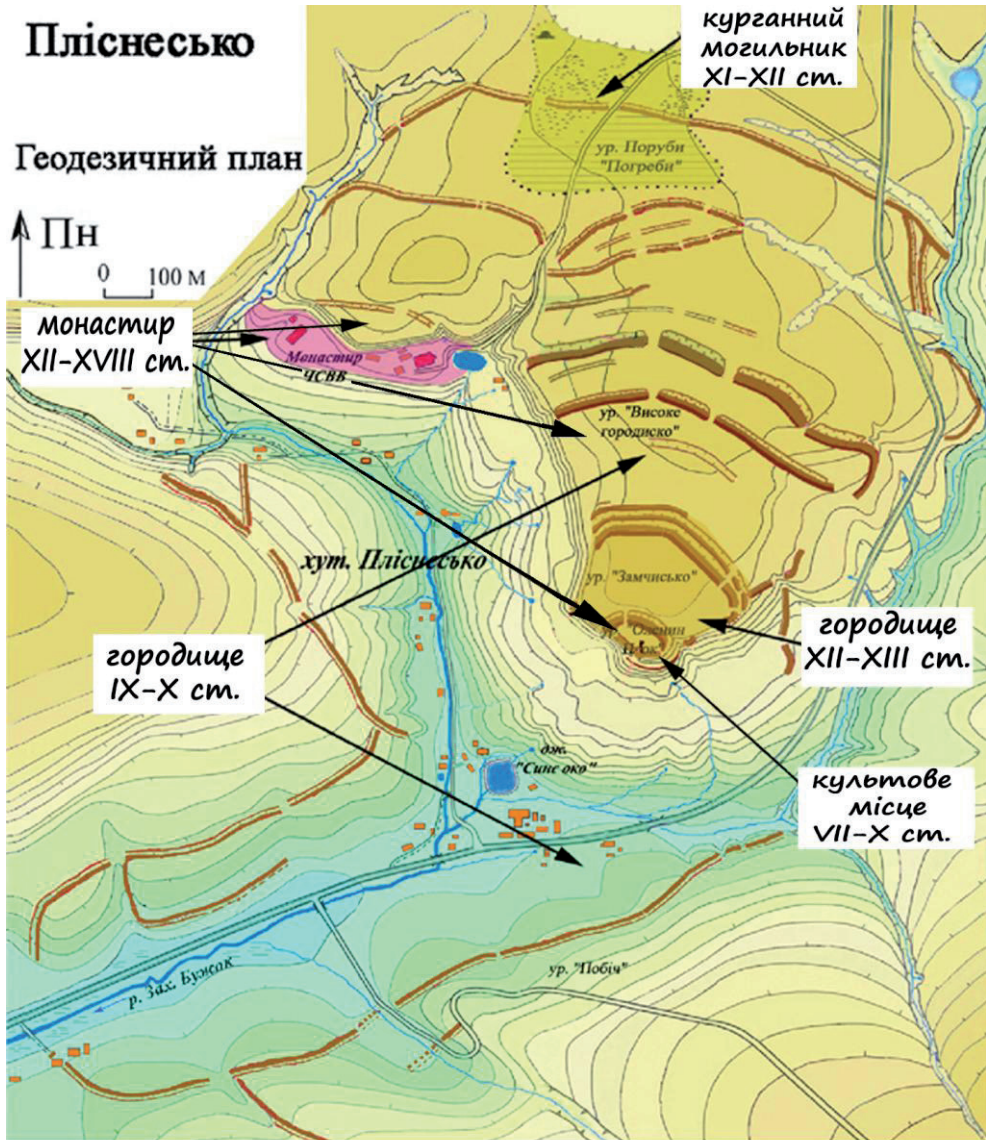
1. Багрий Р.С. Плеснеск // Археология Прикарпатья, Волини и Закарпатья (раннеславянский и древнерусский периоды) / Под. ред. Аулиха В. В., Свешникова И. К., Цыгылыка В. Н. и др. Отв. ред. Черныш А. П. – К., 1990. – С. 112–113.
2. Багрий Р. С., Овчинников О. Г. Нові матеріали до вивчення літописного Пліснеська // Нові матеріали з археології Прикарпаття і Волині. – Л., 1991. – С. 11–13.

3. Бандрівський М. С. Етнокультурна ситуація у Північно-Східних Карпатах в період раннього заліза // Етногенез та етнічна історія населення Карпат. – Л., 1999. – С. 145–162.
4. Кучера М. П. Розкопки городища Плісеськ // КСИА. – 1955. – Вип. 4. – С. 16–17.
5. Кучера М. П. Основні етапи розвитку стародавнього Плісеська // МДАПВ. – 1959. – Вип. 2. – С. 132–145.
6. Кучера М. П. Древній Плісеськ // АП УРСР. – 1962. – Т. 12. – С. 3–56.
7. Літопис Руський / Пер. з давньорус. Махновця Л. Є. – К., 1989.
8. Пастернак Я. Літописний город Плісеськ і проблема варягів у Галичині // Науковий збірник УВУ. – Мюнхен, 1948. – № V. – С. 140–151.
9. Раппопорт П. А. К вопросу о Плеснеске // СА. – 1965. – № 4. – С. 93–94.
10. Рибчинський Н.-М. О., Брик Я. Р., Филипчук М. А. Дослідження лінії захисту № 1 Плісеського городища у 2015 р. // Плісеський археологічний комплекс: стан та перспективи дослідження. Тези доповідей наукового семінару (Львів, 15 квітня 2016 р.). – Л., 2016. – С. 23–24.
11. Слово о поході Ігоревім Ігоря сина Святославового внука Олегового. Переклад П. Салевича. – Л., 1999.
12. Соловій Г. Ритуальні поховання культового місця Плісеського археологічного комплексу (за матеріалами досліджень 2009-2010 рр.) // “Середньовічні старожитності Центрально-Східної Європи”. Матер. XI міжн. студ. наук. археол. конф. – Чернігів, 2012. – С. 174–176.
13. Соловій Г. Слов’янські некрополі українського Прикарпаття останньої чверті I тис. н.е. // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія. – Тернопіль, 2014. – Вип. 1. – Ч. 1–2. – С. 3–7.
14. Старчук І. Д. Розкопки на городищі Плісесько // АП УРСР. – К., 1949. – Т. 1. – С. 76–85.
15. Старчук І. Д. Розкопки городища Плісесько в 1947–1948 рр. // АП УРСР. – К., 1952. – Т. 3. – С. 379–394.
16. Старчук І. Д. Розкопки на городищі Плісесько в 1949 р. // АП УРСР. – К., 1955. – Т. 5. – С. 32–35.
17. Филипчук А. М., Филипчук М. А. Оборонні лінії Плісеського городища (на матеріалах розкопок 1990–2014 рр.) // Плісеський археологічний комплекс: стан та перспективи дослідження. Тези доповідей наукового семінару (Львів, 15 квітня 2016 р.). – Л., 2016. – С. 15–19.
18. Филипчук Г. В. Культовий центр Плісеського археологічного комплексу у структурі городища слов’янського часу // Вісник Інституту археології. – Л., 2014. – Вип. 9. – С. 148–151.
19. Филипчук Г. Новий християнський некрополь літописного Плісеська // Гілея. – К., 2015. – Вип. 92. – С. 109–111.
20. Филипчук Г. В. Язичницький культовий центр у структурі слов’янського Плісеська // Плісеський археологічний комплекс: стан та перспективи дослідження. Тези доповідей наукового семінару (Львів, 15 квітня 2016 р.). – Л., 2016. – С. 11–13.

21. *Филипчук М. А.* Слов'янський період в історії Пліснеська // Тези міжн. конф. "Галицько-Волинська держава: передумови виникнення, історія, культура, традиції". – Л., 1993. – С. 22–23.
22. *Филипчук М. А.* Генезис прикарпатських городищ VIII–X ст. з позицій полісної структури суспільства // Тези міжн. конф. "Еволюція розвитку слов'янських градів VIII–XIV ст. у передгір'ї Карпат і Татр". – Л., 1994 – С. 9–11.
23. *Филипчук М. А.* Дослідження стародавнього Пліснеська у 1990 р. // Волино-подільські археологічні студії. – Л., 1998. – С. 256–278.
24. *Филипчук М. А.* Пліснеський археологічний комплекс: стан і перспективи дослідження // Волино-подільські археологічні студії. – Л., 1998. – С. 279–286.
25. *Филипчук М. А.* Дослідження літописного Пліснеська у 2000 р. // АДЛУ. – 2002. – Вип. 5. – С. 197–220.
26. *Филипчук М.* Рятівні археологічні роботи в літописному Пліснеську протягом 2001–2003 рр. // Археологічні дослідження в Україні. 2002–2003 рр. – К., 2004. – С. 328–334.
27. *Филипчук М.* Державотворчі процеси в Українському Прикарпатті у VIII–X ст. // Вісник Інституту археології. – Л., 2006. – Вип. 1. – С. 58–70.
28. *Филипчук М.* Райковецька культура в українському Прикарпатті: хронологія і періодизація // Вісник Інституту археології. – 2008. – Вип. 3. – С. 68–135.
29. *Филипчук М.* Оборонні споруди Пліснеська // Стародавній Іскоростень і слов'янські гради. – Коростень, 2008. – Том. 2. – С. 220–229.
30. *Филипчук М.* Природно-топографічні умови розташування Пліснеська // Праці Науково-дослідного інституту пам'яткоохоронних досліджень. – Вип. 4. – К., 2008. – С. 225–238.
31. *Филипчук М. А.* Дослідження Пліснеського археологічного комплексу у 2007 році // Вісник Інституту археології. – Л., 2009. – Вип. 4. – С. 130–176.
32. *Филипчук М. А.* Структура Пліснеського археологічного комплексу в слов'янський та давньоруський час // Вісник Інституту археології. – 2009. – Вип. 4. – С. 3–21.
33. *Филипчук М. А.* Попередні результати дослідження культового місця слов'янського часу на території Пліснеського археологічного комплексу в 2009 р. // Вісник Інституту археології. – Л., 2010. – Вип. 5. – С. 135–169.
34. *Филипчук М.* Літописний Пліснеськ у світлі нових археологічних досліджень // "Слово о полку Ігоревім" як пам'ятка української літератури (до 800-річчя написання твору). Матер. наук. конф. (Львів, 6 грудня 2007 р.). – Львів–Дрогобич, 2011. – С. 170–171.
35. *Филипчук М.* Слов'янські поселення VIII–X ст. в українському Прикарпатті. – Л., 2012.
36. *Филипчук М.* Основні підсумки вивчення ліній захисту Пліснеського городища в 2007–2013 рр. // Археологічні студії. – Київ–Чернівці, 2014. – Вип. 5. – С. 289–309.

37. *Филипчук М. А., Филипчук А. М.* Основні підсумки дослідження валу № 5 Пліснеського городища (сезони 2007–2009, 2012 рр.) // *Карпатика*. – Вип. 42. – Ужгород, 2013. – С. 109–120.
38. *Филипчук М., Филипчук А.* Слов'янські лінії оборони Пліснеського городища (за результатами розкопок 1990–2015 рр.) // *Пам'ятки Тустані в контексті освоєння Карпат у доісторичну добу та в середньовіччі; проблеми їх збереження та використання: матеріали III Міжнародної наукової конференції, 7–8 квітня 2016 р., Львів; Урич / Відп. за вип. Р. Г. Миська*. – Л., 2016. – С. 41–43.
39. *Филипчук М., Шуй Н.* Могильники Пліснеського археологічного комплексу як джерело до вивчення етнокультурних взаємовпливів на мікрорегіональному рівні // *Вісник Інституту археології*. – Л., 2006. – Вип. 1. – С. 71–85.
40. *Шелеп В. М., Филипчук А. М.* До питання про формування та структуру Пліснеського городища у давньоруський період // *Пліснеський археологічний комплекс: стан та перспективи дослідження. Тези доповідей наукового семінару (Львів, 15 квітня 2016 р.)*. – Л., 2016. – С. 13–15.
41. *Fylyptsjuk M.* Der archäologische Komplex von Plisnesko // *Mezi raným a vrcholným stredovekém. Pavlu Kouřilovi k šedesátým narozenám přátelé, kolegové a žáci*. – Brno, 2012. – S. 235–250.
42. *Gadaczek K.* Sprawozdania Grona Konserwatorów Galicji Wschodiej. – Lwów, 1905 – № 30. – S. 9.
43. *Gadaczek K.* Sprawozdania Grona Konserwatorów Galicji Wschodiej. – Lwów, 1907. – № 32. – S. 5.
44. *Kompaniewicz B.* Wiadomości o Podhorcach i kłacztoze bazylianśkim // *Lwòwianin III*, 1838. – S. 27–29.
45. *Ziemięcki T.* Sprawozdanie z wycieczki archeologicznej w roku 1881 dokonanej // *ZWAK*. – Kraków, 1882. – S. 58–61.
46. *Ziemięcki T.* Sprawozdanie z wycieczki archeologicznej w roku 1882 dokonanej // *ZWAK*. – Kraków, 1883. – S. 41–50.
47. *Ziemięcki T.* Sprawozdanie z wycieczki archeologicznej w roku 1883 dokonanej // *ZWAK*. – Kraków, 1884. – S. 87–99.

ІЛЮСТРАЦІЇ

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ:

Рис. 1. План Пліснеського археологічного комплексу.

PLISNESK HILLFORT IN THE LIGHT OF NEW RESEARCHES

Mykhailo Fylypchuk, Andrij Fylypchuk

Communal Institution of Lviv Regional Council

“Administration of Historical and Cultural Reserve “Ancient Plisnesk”

V. Vynnychenko St. 14, Lviv, 79008, e-mail: archandrij@ukr.net

The article deals with new researches of Plisnesk hillfort historical development during Slavic and Old Rus periods. Slavic hillfort 9–10th centuries originated from a pagan cult center (middle – late 7 – late 10th centuries). It was characterized by polis model (city-state structure). In the late 10th century, during a Volodymyr Svyatoslavych military campaign in to the Carpathian land, Slavic hillfort was burned. There was an open unfortified settlement on its place (11 century). Subsequently, the burg (castle) type hillfort of 12–13th – chronicle Plisnesk – was built on that place.

Key words: Plisnesk, hillfort, Slavic period, Old Russ period.